

“Es poden portar cadenes invisibles”

L'escriptor

Joan-Lluís Lluís publica 'El dia de l'ós', una paràbola basada en el desig de submissió dels catalans, en aquest cas del nord, envers tot allò francès. La llegenda transcorre a Prats de Molló, al Vallespir.

“**F**rança, per als francesos”, fa un dels personatges de la novel·la curta de Joan-Lluís Lluís (Perpinyà, 1963). Però, i la Catalunya Nord, per a qui? Segons l'escriptor, la resposta del gruix de nord-catalans seria immediata: “També per als francesos.”

El dia de l'ós (La Magrana) conta el malson de Bernadette, una noia que després d'un exili forçat torna a Prats de Molló pel suïcidi de la seva mare. En un ambient en un espai-temps inconcret, Bernadette trobarà la vila ocupada pels soldats gals tal com va viure Prats molts anys després del Tractat dels Pirineus. Tot plegat amb el rerefons de la llegenda de l'ós del Vallespir i els francesos manant pertot.

D'aquesta manera, el rossellonès ha volgut posar altra volta sobre la taula la situació que pateixen les comarques del nord. Després del pamflet *Conversa amb el meu gos sobre França i els francesos*, Joan-Lluís Lluís ha reeixit amb una novel·la cridada a ser la pedra de toc de les cinc que ha escrit fins ara.

—Quina part de realitat conté la llegenda que narreu a *El dia de l'ós*?

—El millor seria preguntar-ho a la gent de Prats de Molló. La llegenda és del Vallespir i, amb versions diferents, l'expliquen almenys a les poblacions de Prats, Sant Llorenç de Cerdans i Arles. Hi ha vells de Prats que no han vist mai com se celebrava

la festa als altres pobles. I viceversa. Sovint perquè té lloc el mateix dia o per qüestió de rivalitat. La festa de l'ós se celebra a mitjan hivern, lligada al carnaval. Per a la novel·la m'he basat en la versió de Prats, en què un ós va raptar una noia i els vilatans van sortir a cercar-la. Jo hi he afegit l'acoblament de l'ós amb la noia, que aquesta hagi de ser verge, i que la seva unió tingui un efecte secundari —que els soldats francesos marxin de Prats.

—Fa molt que treballàveu en la novel·la?

—Normalment les tinc pensades de fa molt. Vaig acumulant coses i pot fer cinc o sis anys que hi penso, al marge d'altres. A més, aquesta vaig començar-la abans de *Conversa amb el meu gos sobre França i els francesos* i la vaig interrompre perquè vaig trobar que la idea que exposava a *Conversa...* era urgent i que podia ser útil. A més, deixar descansar novel·les sempre m'ajuda. El procés creatiu d'*El dia de l'ós* ha estat minuciós i lent.

—Aquesta és una novel·la breu, que a penes passa de les cent pàgines. Ho teníeu previst de bon principi?

—Encara l'he allargada bastant més del que m'havia plantejat. No volia fer una novel·la rural o un retrat de pagesos. He eliminat força passatges.

—Per què l'expliqueu en present, la història?

— El temps passat, si és en tercera persona, quan es llegeix en veu alta sovint el trobo artificial. Quan és la primera persona qui parla, això no em passa. És el primer llibre que faig amb un narrador en tercera persona i va semblar-me que el present era més eficaç i respectuós amb la protagonista perquè podia ser més descriptiu sense imposar res als personatges.

— La història comença amb el somni de la protagonista, la Bernadette, interromput pel so d'una màquina de fax. No podia rebre el fax sense estar somniant?

— És així perquè el fax té un aspecte traumàtic en ella, la desperta i la fa sortir d'un món de somnis que a la vegada no serà gaire lluny del que li tocarà viure a Prats de Molló.

— Situeu la narració en un espai-temps poc concret, i l'ambient que donen a la història fa pensar en *Esperant els bàrbars*, de Coetzee...

— No té res a veure, malgrat que és una de les meves novel·les preferides. La realitat sud-africana i la nord-catalana són molt diferents. Jo només volia fer palès que la gent de la Catalunya Nord, al segle XXI, té un desig de submissió al sistema francès. Inconscient, evidentment. Això va començar de manera molt brutal amb el Tractat dels Pirineus i ara es poden portar cadenes invisibles. En aquest sentit, Prats de Molló és una metàfora de la Catalunya Nord, que a la vegada és una metàfora de moltes altres coses, fins i tot del Principat. ...

La democràcia té el perill que fa acceptar coses que no s'acceptarien en altres temps. En el cas del Principat és evident que entren quotes d'espanyolitat més fàcilment perquè l'estat és democràtic. És tristament paradoxal.

— Creieu que la literatura ha de ser reivindicativa i buscar canviar el món?

— En última instància, la literatura ha de ser literària i fer el que li pertoca. En la novel·la, el més interessant és que hi és possible l'art per l'art i el compromís. No crec que s'hagi de buscar l'escala de valors

GLÒRIA MATAMALA

"La democràcia té el perill que fa acceptar coses que no s'acceptarien en altres temps. Al Principat entren quotes d'espanyolitat més fàcilment perquè l'estat és democràtic."

aquí, sinó en la qualitat de la novel·la, sempre difícil d'establir.

— Però s'ho planteja, quan escriu?

— Jo volia ser escriptor de molt jove, però el que passa és que també sóc militant. Dues coses diferents que de tant en tant deixo que l'una se serveixi de l'altra. El de *Conversa amb...* era un llibre de militants, aquest d'ara, no. És, però, una novel·la d'un escriptor que pateix malsons, no per qüestions d'equilibri neuronal, sinó externes...

— També té una fageda, com un dels protagonistes, on descarrega les seves frustracions?

— No, però és possible que hi hagi gent que ho necessiti.

— En les seves primeres novel·les el tema de la situació politico-social de la Catalunya Nord no apareixia amb força com en aquests dos darrers llibres. Què ha passat per canviar?

— També les anteriors tenien un cert component, no diria reivindicatiu però sí proper a aquest terme. En el cas de *Vagons robats* hi havia una metàfora dels occitans com a futur possible dels catalans. A *Ulls de sorra* també es qüestionava el paper de l'estat francès a Algèria. En *El cas de l'escriptor cansat*, molt menys.

— Voleu dir que no hi ha cap trencament...

— Per a mi, no. El trencament és formal, de passar de la primera a la tercera persona i del temps passat al present. La novel·la en què treballo ara estarà molt allunyada de la reivindicació, malgrat que no considero que *El dia de l'ós* ho sigui. Si un cas, és descriptiva.

— Ja per acabar. Vostè és a la llista dels escriptors que aniran a la Fira de Guadalajara, a Mèxic, per promocionar la literatura catalana. I ho farà juntament amb escriptors catalans que escriuen en castellà i que hi ha qui considera que també fan literatura catalana. Vostè fa literatura francesa en català?

— Algun cop m'ho han dit, però sempre gent de Barcelona, mai de Perpinyà. Per a mi la llengua defineix la literatura, malgrat que aquests escriptors poden ser tan catalans com qualsevol altre. No vol dir que no hagin d'incidir a Catalunya. Jo no sóc espanyol, però sóc escriptor català. Ells són catalans però són escriptors espanyols. De la mateixa manera que Kafka era un escriptor alemany tot i ser nascut a Txèquia.

Joan Esculies